

International
JOURNAL OF SOCIAL, HUMANITIES
AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
JOSHASjournal (ISSN:2630-6417)

Architecture, Culture, Economics and Administration, Educational Sciences, Engineering, Fine Arts, History, Language, Literature, Pedagogy, Psychology, Religion, Sociology, Tourism and Tourism Management & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:21

2019

pp.1347-1354

journalofsocial.com

ssssjournal@gmail.com

ETİK KURAMLAR ÇERÇEVESİNDE SOSYAL GÜVENLİK

SOCIAL SECURITY IN THE FRAMEWORK OF ETHICAL THEORIES

Prof. Dr. Mahmut YARDIMCIOĞLU

KSÜ, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Kahramanmaraş/Türkiye

Merve KAPLAN

Gaziantep Üniversitesi, SBE, İşletme Anabilim Dalı, Gaziantep/Türkiye

Article Arrival Date : 16.10.2019

Article Published Date : 30.12.2019

Article Type : Research Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.223>

Reference : Yardımcıoğlu, M. & Kaplan, M. (2019). "Etik Kuramlar Çerçevesinde Sosyal Güvenlik", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 5(21): 1347-1354

ÖZET

Sosyal güvenlik bir vatandaşlık hakkıdır. Sosyal güvenlik uygulamaları günümüzde kamu desteği ile sürdürülmekte, ihtiyaç duyulan kaynakların yeterli olmaması sebebiyle birtakım engeller ile karşı karşıya kalmaktadır. Sosyal güvenliğin amaçları arasında adil bir hizmet sunmak düşüncesi bulunmaktadır. Adaletin varlığından bahsedebilmek için ilk olarak, birey ya da vatandaşların bir şeye yönelik hak talep etmelerinin şartları tanımlanmalıdır. Hak talep edenin belirlenmesinin kim tarafından yapılacağı ve belirlenen hakların nasıl verileceğinin adil bir şekilde belirlenmesi sosyal güvenliğin başka bir şartıdır. Etik kuramlar, etik anlamda sosyal güvenlik yasalarının uygulanabilirliğinde kullanılan ve alınan kararların ne olduğunun paradigmasını oluşturmuşlardır. Sosyal güvenlik uygulamaları, etik ilkeler bağlamı içinde değerlendirilmekte ve anlam kazanmaktadır. Etik kuramların paradigmaları yalnızca mefhumların ne olduğu hakkında değil, aynı zamanda pratik uygulamalarda da farklı yaklaşımların ne olduğu üzerine odaklanmaktadır. Bu çalışmada, etik kuramlar bağlamında sosyal güvenlik uygulamaları incelenmiştir

Anahtar Kelimeler: adalet, etik, etik kuramlar, sosyal güvenlik

ABSTRACT

Social security is a citizenship right. Today, social security practices continue with public support, and they face obstacles due to insufficient resources. Among the aims of social security is the idea of providing a fair service. In order to talk about the existence of justice, firstly, the conditions for individuals or citizens to claim something must be defined. It is another condition of social security that the determination of the claimant is done by a person and how the rights granted are given in a fair manner. Ethical theories have formed the paradigms of the decisions used and applied in the application of social security laws in the ethical sense. Social security practices are evaluated within the context of ethical principles and gain meaning. The paradigms of ethical theories focus not only on what concepts are, but also on different approaches in practical practice. In this study, social security practices in the context of ethical theories are examined.

Key Words: Justice, Ethics, Ethical Theories, Social Security

1. GİRİŞ

Etik konusu, etik ilkelerinin yapısından ortaya çıkar ancak o etik ilkenin paradigması içinde bir dayanağa bağlı olarak savunulabilirler. Sonuç üzerinden yorumlar yapan bir yaklaşım olan etik ilkeler maksimum düzeyde iyiyi "toplumsal net yararın görece olarak arttırılması" şeklinde ifade etmektedir. Fiillere bu iyi olana fayda sağladıkları düzeyde anlam yüklemektedirler. Filinin sebep olduğu sondan

ziyade fiilin doğası ve fiilin yapılma sebebini irdeleyen deontolojik yaklaşımın savunucusu, etik anlayışında ise, kategorik imperatife uygun eylemlerde bulunmayı etik olarak benimsemektedir. Etik ilkelerin benimsedikleri bu eylemsellikler tutarlı olmak durumundadır.

2. ETİK KURAMLAR VE SOSYAL GÜVENLİK

2.1. Yönetmelik Etik Bağlamında Sosyal Güvenlik

Yönetmelik etik kuramı kamu kurumlarında çalışan yöneticilerin kararlarını etik ilkeler ile alması gerektiği ile ilgilendirilmiştir. Yönetmelik etik, yöneticilerin çıkar çatışmaları ve karar almada yaşadıkları ikilikler üzerine odaklanmış ve yöneticilere bu bağlamda yardımcı olacak ilkeler ile ilgilendirilmiştir. Yönetmelik etik kuramı, kamuda çalışanlara iyi ve kötü ayrımı konusunda destek olup kötüden kaçınma ve iyi olanı yapma konusunda yardımcı bulunmaktadır. Değerlerin çelişkide olduğu bir durum söz konusu olduğunda bu ikilikleri çözme konusunda yönetmelik kuramı karar vericidir (Plant,2000:309). Yönetmelik etik kuramı çalışanlara haklarının gözetildiği ve işlerin doğru olarak yapıldığına dair güven hissi vermektedir (Thompson,1985:550).

Sosyal güvenlik anlamında yönetmelik etik “kamu çalışanlarının kamusal görevlerini yerine getirirken tarafsız dürüst ilkeleri ile buldukları makamı şahsi, özel, maddi veya partizan bir kazanç için kullanmaktan uzak durdukları adil bir yönetim anlayışı” ile vatandaşın hakkını gözetebileceği vatandaşın işlerinin adil bir şekilde yapıldığına inanması için gerekli Etik ilke ve değerlere dayanan ve işleyişinde bu ilke ve değerleri ön planda tutan yönetim” sürecidir (Ömürgölüşen,2008: 22) .

Yönetmelik etik, kamuda çalışanlar için kabul edilebilir davranış kurallarını belirlemektedir. Sosyal güvenlik uygulamalarının kamu çalışanlarına vatandaşa karşı görevlerini yerine getirdikleri, kendi üstlerine ve hatta kendi vicdanlarına değil halka hizmet sunmayı amaçladıklarının kavranmasının bir yoludur.

2.2. Erdem Etiği ve Adalet Bağlamında Sosyal Güvenlik

MacIntyre, bireylerin tecrübe ettikleri ahlâkî nihilizmin temelinde, modern hayat şartlarının olduğu ve çağdaş ahlâk kurallarının mevcut olan problemi çözme konusunda yetersiz kalacağı fikrini savunmuştur. MacIntyre, nihilizmi, çağdaş hayat şartlarının, daha önceleri ortak ahlâkî değerlerin var olma şartını sağlayan toplulukları çözücü etkisinin bir yansıması şeklinde ifade etmektedir. Toplumda hayat pratikleri vasıtasıyla varlığından söz edebileceğimiz, bu bağlamda topluluğun bir ürünü olan iyi anlayışın yerini atomistik kişinin istekleri almıştır (MacIntyre, 2002: 45-51).

Etik başlığı altında ele alınan yarar ve adalet gibi mefhumlar üzerinde evrensel ve rasyonel olarak geçerli bir ahlâk inşa edilebileceğine yönelik optimist bakış açısına rağmen, tıpkı değerlerin merkezî olarak aldığı kişi gibi, adalet ve yarar da kurgusal olduğu için bireycilik, iyi ile kötünün kişinin tercihine bağlı olduğu şahsi bir mesele olarak görülmesi anlayışına karşılık gelen ahlâkî nihilizm ile neticelenmiştir (MacIntyre, 2002: 112-119).

Toplumsal olarak tesis edilen pratikler vatandaşlar vasıtasıyla hangi faaliyet içerisinde hareket ediyorlarsa onun mükemmellik sınırlarına ulaşmaktadır (MacIntyre, 2002: 276-279). Pratik sadece hedefe ulaştırıcı bir araç değil aynı zamanda hedeflerden yola çıkarak sonuca ulaşmanın önkoşuludur. Bireyler, bu şekilde bir pratik vasıtasıyla, tarihsel olarak yaratılmış, üzerinde uzlaşmış normlar ve kendileri için en iyiyi içeren formlar ile faaliyette bulunmaktadırlar. (Poole, 1993: 196-201).

Aristotelesçi kozmolojinin anlamını kaybettiği çağdaş dönemde, erdem etik ilkelerine gereksinim duyduğu rasyonelliğin sağlam bir düzlemde var olmasını sağlayacak olan şey ananedir. MacIntyre’e göre bu ananeler erdem etiği bağlamında, Aristoteles’in erdem etiğinde olduğundan ayrı bir anlam ile tarihsellikte uzlaşan bir etik anlamı bakımından ayrılmaktadır. Aristoteles, Eflatun gibi, tarihsel tecrübenin ürünü olan bilgiyi, göreceli bir formu olması nedeniyle, gerçek bilgiyi episteme olarak hakikatli bir bilgi olarak saymamış ve cihanşümul olan felsefi bilginin tarihsel tecrübeyle bağının olmadığı görüşünü savunmuştur. MacIntyre, gelenek mefhumundan yola çıkarak, bir ahlak düzenine ilişkin anlamda çelişmeyen bir anlam yükleyen objektif sınırların, belli bir tarihsel tecrübe ile ortaya

çıkışını varsayması sebebiyle tarihsel bağlamı da ön plana çıkararak bir erdem etiğini ifade etmektedir (MacIntyre, 2002: 320-331).

Adil olmak, etiği geçerli hale getiren, toplumsallığın olduğu her yerde mevcut olan bir nosyon olarak, diğer erdemlerin de var olma koşullarının oluşması için olmazsa olmazdır. Aristoteles'e göre, adil olmak erdemli olmanın en önemli koşuludur. Aristoteles, hakkaniyeti, dağıtıcı ve eşitleyici hakkaniyet olarak sınıflandırmıştır. Dağıtıcı hakkaniyet, dağıtılan şeyin kime ne kadar verileceğini değil "adil olmayı" benimsemektedir (Aristoteles,2009:78-81).

Aristoteles tarafından adalet, eşit şartlarda olanın eşit haklara sahip olması şeklinde tanımlanmıştır. Sosyal güvenlikte erdem etiği olup olmadığının sorgulanması için temel şartın eşitlik olduğunu varsayarsak sosyal güvenlikte erdem etiği tüm vatandaşların eşit olduğunu kabul etmeli ve şartlardan eşit olarak faydalanıp faydalanmadığı üzerinde şekillenmelidir. Eşit olanlara eşit şekilde davranılması gerektiği fikrini savunan hakkaniyet formal kurama temel oluşturan yaklaşımdır Aristoteles, bu durumu "adalet" dayandırmıştır, sosyal güvenlikte bireylerin telosuna göre adil şartlarda hizmet verilmesi erdem etiği ilkesine uygun olmaktadır.

2.3. Faydacı Etik Kuram Bağlamında Sosyal Güvenlik

Hazcılık fikri çerçevesinde temellenen faydacı etik kuramı tarihsel süreçte, Bentham tarafından sistemli bir teori olarak ilk kavramsallaştırma olarak ifade edilmiştir. Bu kavramsallaştırma John S. Mill tarafından geliştirilmiştir (Gürler,2007:113)

Klasik faydacıların görüşlerinden bu zamana kadar faydacılığın tüm ifadeleri irdelendiğinde var olan temel varsayım fayda ilkesinin nihai hedef olmasıdır. En büyük miktarda bireyin en fazla oranda mutluluğu olarak ifade edilen fayda ilkesini esas almak faydacı teorilerin benimsedikleri nihai fikirdir. En fazla mutluluk ile nosyonun söylemek istedikleri ifade edilirken faydacı teoriler fikir ayrılıkları yaşamaktadır. Bu bağlamda "hazza ulaşma", "kişisel seçimlerin karşılanması" veya "ruhsal yönden tatmin edilmesi" gibi farklı kavramlarla mutluluğun sınırları belirlenmiştir (Ceylan,Ş.,2012:760).

Faydacı etik kuramın fayda nosyonunun açıklanmasında kişilerin haz ve acılarından yola çıktığı varsayımından hareketle kişisel olmadığı açıkça görülmektedir. Bu kuramla hedeflenen en fazla miktarda bireyin en büyük oranda mutluluğunu sağlamak olduğundan, faydacıların bütün toplumun refahını gözeten bireysellikten uzak toplumsallığı amaçlayan bir yaklaşım olduğu görülmektedir. Frankena'nın kavramsallaştırması sonucunda ortaya koyduğu sınıflandırmada da faydacı etik kuramı bağlamında yarar sağlamak isteyenler, nihai hedefi "en büyük genel iyiyi memnun etmek" olarak tanımlamaları sonucunda, yalnızca bireylerin kendi maksimum yararını hedefleyen etik egoizmden ayrılmaktadır. Kendi en iyi mutluluğunu amaçlayan bu faydacılar etik evrenselciler olarak isimlendirilmektedirler (Frankena,2007: 39).

Faydacı etik kuramı, vatandaşların çıkarlarını eşit olarak değerlendirme konusu üzerinde durmuştur. Bütün vatandaşların çıkarları aynı düzeyde önem teşkil etmektedir ve eşit olarak değerlendirilmek durumundadır. Klasik faydacılar faydacı etik kuramının yalnızca kişilerin edinimleri için değil, aynı zamanda tüm toplumsal yapılar için de geçerliliğinden bahsetmiştir. Faydacı etik kuramı bu bağlamda hukuk alanında olmak üzere çeşitli toplumsal kurumları değiştirmeyi amaçlamış ve bu etik çerçevesinde yapılanmalarını hedeflemiştir. Toplumsal değişime yönelik bu çalışmalardan ötürü "Felsefi Radikaller" olarak isimlendirilmişlerdir Faydacı etik kuramının temelleri ekonomi alanında da Adam Smith, Malthus ve Ricardo gibi liberal ekonomistlerin görüşleriyle ekonomik anlamda en fazla miktarda insanın en büyük oranda mutluluğu düşüncesinden etkilenmiştir (Russel,1970:480).

Faydacı etik kuramında ahlaki özne, fayda yaratan edinimde bulunabileceği ve edinimlerin de bir sonucu olabileceği için önemlidir. Faydacı etik kuramı, adil olmayı genel faydanın etkinliğini arttırmak için bir vasıta olarak görmektedir. Faydacı etik kuramına göre adil olmak toplumsal genel yararı arttırmak amacı ile oluşturulmuş yasaların uygulanmasıdır. Bireylerin hakları bu bağlamda

belirlenmiş ve net yararı arttırmak olarak tanımlanmıştır. Bir hak, toplumsal yararı arttırmaya yönelik bir sonuç yaratıyorsa bu hakkın kişilere sunulması etik anlamında elzemdir. Bu sonucu ortaya koymayanlar ise etik anlamda hak olarak talep edemezler (Erdemir.,vd:2001:9-27).

Faydacı etik kuramın, sosyal güvenlik alanındaki uygulamalara da benzer şekilde yaklaşmalıdır. Kendinde değerli olarak addettiği “yarar” dışında olan bütün nosyonlar gibi sosyal güvenlik alanı da yararı maksimum yapmak için kullanılacak araçlardan biridir. Faydacı etik kuramın, “geleneksel olarak var olan etik kuralların yarar sağlama hedefiyle yenilenmesini tahmin etmek” niteliği ile birlikte ele alındığında azınlık ve ayrımcılık anlamında pozitif yarar sağlayabilmektedir. Faydacı ilke herhangi bir özelliğe bağlı şekilde ötekileştirilen vatandaşlara uygulanan sosyal güvenlik uygulamalarını, bu vatandaşların göz ardı edilmesi toplam yarara negatif etki yaptığında, bu grupların yararına olabilecek kamu politikaları geliştirilmesini gerektirmektedir.

Faydacı etik kuramı sosyal yararının etkilerini pozitif bir artışa götüren sosyal politikaları ve kurumsal yapılanmaları incelemektedir. Bu kapsamda sosyal güvenliğe yönelik uygulamalar yalnızca net sosyal yararın etki alanını arttıracak bir araç olarak görüldüğünde etik açıdan var olabilirler. Sosyal güvenliğin sosyal belirleyicilerine yönelik uygulamaların, net sosyal yarara fayda sağlamadığı tespit edildiğinde, sosyal güvenlik hizmetleri faydacı teori kapsamında etik koşullar sağlayamamaktadır. Faydacı etik kuramına göre kendinde kıymetli olan “net sosyal yararadır”. Net yarara pozitif katkı sağlayan sosyal hizmetler ise, bu hizmetlerinden dolayı iyi veya kıymetli olmaktadır. Faydacı etik kuramı, mutlak ve en üst değer olarak “net sosyal faydayı” kabul etmektedir. Faydacı etik kuramı sosyal güvenlik uygulamalara yönelik hizmetlere değer atfetmemektedir.

Faydacı yaklaşım, sosyal politikalar incelendiğinde devlet desteğiyle faydacılığın etki alanlarının artması, bu uygulamalardan faydalanan vatandaşın objektif şeklide değerlendirilerek net yararı amaçlaması sosyal politikaların uygulanması noktasında her türlü ayrımcılıktan uzak olarak yapılmaktadır (Munson,1012:863-875).

Kaynakların kıt olması sosyal hizmetlerin adil bir şekilde sunulabilmesi için önemli olduğu liberal ekonomilerde, faydacı yaklaşım, özellikle sosyal güvenlik uygulamalarındaki alanındaki hesaplamaları, sosyal politikalara yönelik kaynakların paylaşımının sağlanmasında önemli bir sosyal fayda belirleyicisi olarak kullanılmaktadır. Kaynakların kıt olması sosyal hizmetlerin adil bir şekilde sunulabilmesi için önemli olduğu liberal ekonomilerde, faydacı yaklaşım, özellikle sosyal güvenlik uygulamalarındaki alanındaki ölçümlenmeleri, sosyal politikalara yönelik kaynak dağıtımında önemli bir sosyal fayda belirleyicisi olarak kullanılmaktadır. Sunulan hizmetlerin kamu destekli bir sosyal hizmet uygulamasının faydacı etik kuramı çerçevesinde oluşturulması gerekmektedir.Örneğin sunulan sosyal güvenlik hizmeti sağlık alanında ise verilen hizmetin sigorta kapsamına olup olmaması ya da devlet desteğiyle olup maliyetinin düşük olması sosyal güvenlik açısından sosyal yarar ya da neden olduğu net sosyal zararın etkilerinin yaratacağı sonuç hesaplanarak gerçekleştirilmelidir.

Sosyal güvenlik uygulamalarında etik konusunda faydacı yaklaşımın etkisi sunulan hizmetlerin ve uygulamalarının sosyal belirleyicilerine yönelik olmasının dışında bu uygulamaların net sosyal yarara pozitif fayda sağladığı gösterilebilirse geçerliliği vardır. Bu durum, a priori bir araç değil, şartlara bağlı olarak oluşabilecek bir zorunluluk halidir. Zorunluluğun etik temeli, ortaya çıkan verilerin genel sosyal yarara etkisidir. Sosyal güvenlik uygulamaları açısından etikseliği sorguladığımızda faydacı yaklaşım, şartlara bağlı oluşan bir uygulamadır.

Vatandaşların huzur ve birliğinin sağlanması sağlıklarının, geleceklerinin garanti altına alınması o toplum için sürdürülebilirliğin ve refahın sağlanması için elzemdir. Bu bağlamda kullanılan göstergelerin hesaplaması yapıldığında sosyal güvenliğin belirleyicilerine yönelik uygulamaların net toplumsal yarara faydaya pozitif yönlü bir etki yapacağı öne sürülebilir. Bu genelleme sosyal güvenlik uygulamaları arasında sosyal hizmet alanında özellikle birinci basamak koruyucu sağlık

hizmetleri için geçerli olabilmektedir. Belediye ya da sağlık hizmetleri vatandaşlara aile sağlığı, aile planlaması yaşlılık hakları gibi hizmetler sunmalıdır.

Net sosyal faydaya pozitif veya negatif etki yapacak çoğunluğu oluşturmeyen avantaj sahibi olmayan gruplar, azınlıklar tarafından bakıldığında ise, faydacı etik kuram problemlidir. Faydacı yaklaşım perspektifinden bakıldığında, azınlık ve çoğunluğu oluşturmeyen bu gruplar için sosyal güvenliğin sosyal belirleyicilerine yönelik herhangi bir planlama ve uygulamayı gerektiren bir durum oluşmayacak olup sayı, değer üretecek eşiğe ulaşmadığı sürece, sayıların temsil ettiği kişilerin de bir faydacı etik kuramında bir değeri yoktur

2.4. Kantianizm Ödev Etiği Bağlamında Sosyal Güvenlik

Kant'a göre ödev, yasaya duyulan güven ve saygının ortaya çıkan eylemler bütünüdür" (Kant 2013:15). Ödevin getirilerinin birçoğu ödevde uygundur fakat ahlaki bir değere sahip olabilmesi için sorumluluk durduğu vazifeden ötürü olması elzemdir. Kant'a göre ihtiyaçlara, tercihlere ya da yönelime dayalı edinimler ahlaki edinimlerin karşı saffında yer almaktadır. Ahlaklı edinimlere, saf pratik aklın istediği edinimlerden gelen fiillere "ödevde dayanan" fiiller şeklinde adlandırılmaktadır (Heimsoeth 1987:126-130).

Kant "ahlaklı olmayı ödev başlığı altında emretmenin rasyonelce olduğu görüşünü savunmaktadır. Ahlaklı olmayı emretmenin, yönelimlerle uyumadığı durumlarda kişiler gönüllü olarak ve istekli bir şekilde o emirlere uymaz" (Kant 1999:43). Ahlaklı edinimlerin temel duygusal gücü ise, apriori bir duygu olan saygıdır. Bir sorumluluk üzerimize vazife ve yükümlülüğümüz ise, onun ödev olarak benimsenmesinin sebebi saygıdır. Bireyler arasında değişebilen kişisel yönelimlere uymayıp aksine yönelimlerden vazgeçilebileceğini, en azından belirli bir fiili seçme durumu ile karşı karşıya kaldığında yöneldiğimiz nesnelere hesapların dışında tutulabileceğini gösteren şey yasadır (Kant 2013:11).

Kant'ın "yasanın saygı konusu olabilmesi için ne gereklidir?" diye sormaktadır. Yasanın saygı konusu olabilmesi için değer yargılarından, kişisel yönelimlerin etkisi altında kalmaması gerekmektedir. Ahlak yasasının kendini bir "emir" şeklinde sunmasının zorunluluğu üzerinde duran Kant'a göre "emretme", istemenin yasaya, kesin Emire dönüşmesinde karşılaştığımız bir nosyondur. İstek bireyde olduğu gibi "kendi başına rasyonel olmayınca" istemenin nesnel yasalara uygun olarak düzenlenmesi bir zorlanma olacaktır. Kant'a göre "isteme için zorlayıcı olduğu ölçüde nesnel bir ilkenin tasarımı ve formülü buyruktur". Buyruklar ya sadece etki ve bu etkiyi sağlama anlamıyla etkisi altına alan sebep olarak rasyonel varlığın nedenselliğinin şartlarını ortaya koyarlar ya da, etki için sadece istemeyi belirlerler (Kant 2013:27-33).

Bireyin sadece "hedef" olarak görülmesi gereken bir varlık olması, bireye yönelik edinimlerde onun şahıs olarak belirlenmesini, eğilime yönelik bir "kısıtlama" konulmalıdır İsteme ediminin yasalarla konulabildiğinin bilinci olan saygı, bu yasanın biricik taşıyıcısı olan bireylere saygıdır. Kişiler, kendi işinde olduğu kadar başka kişilerin kişisinde de, sadece vasita olarak değil hedef olarak davranacak biçimde fiilde bulunmalıdır. Rasyonel bireyin kendisinin hedef olabilmesini sağlayan yegâne şart ise ahlaklı olmaktır. Kural koyucularda bu ahlaklılık üzerine kural koymakla yükümlüdürler. Ahlaklı bir birey olma yani ahlak ve birey olma yani insanlık aynı amaca hizmet etiklerine göre, kıymetli olan tek şey ahlaklılık ve insanlıktır" (Kant 2013:45-52).

Kant'ın ödev etiği bağlamında sosyal güvenliğe yönelik bakış açısından bahsetmemiz gerekirse Kant'ın görüşlerinden hareketle toplumun ihtiyaç sahibi kişilere yönelik sosyal güvenlik sunulmasına karşı çıkmayacağını etik ilkelerden yola çıkarak söyleyebiliriz. Kant'ın kamusal ilkesinin özgürlükler için bir istek belirtmekten çok, hakların sınırlanmaması için yapılması gerekenlerden bahsetmektedir. Sosyal güvenlik ve sosyal hizmetleri incelediğimizde bu alanlardaki uygulamaların kişilerin sahip oldukları haklarını bir şekilde etkilemektedir.

2.5. Liberal Bireysel Teori Bağlamında Sosyal Güvenlik

Liberalizmin nihai hedefi, kamu düzeninde kişilerin özgürlük alanını dar bir perspektiften çıkarıp geniş bir perspektife uzanmasını sağlamak ve bu bağlamda kamu gücünün sınırlarının çizilmesidir. Hayek, liberalizmi kamu yetkilerinin sınırlarının çizilmesidir şeklinde tanımlamaktadır.(Aktan,1999:146).

Vatandaşlık haklarına zarar veren devlet ve kişilerdir. Sınırları çizilmemiş ve daraltılmamış bir devlet de bunlar daha çok görülür. Liberalizm düşüncesinde kişilerin haklarının ve kişilerin korunması için kamunun üzerine düşen sorumluluklar Adil olmak, iç güvenlik ve ulus korunmasıdır. Hayek, klasik liberalizmin ilkelerini kabul etmektedir. Bu bağlamda Hayek devletin sosyal hizmet uygulamalarında da bir takım görevler üstlenebileceği görüşünü savunmaktadır (Yurdusev,1993:108).

Hayek'e göre gerekli alanlarda devletin aktif olması gerekmektedir. Çünkü bunları, ondan faydalanan "kişiye bir maddi bedel ödetilemeyeceği için rekabetçi teşebbüs tarafından karşılanamayacak belediyeçilik..gibi hizmet çeşitleridir. (Yayla,1993:54)

Hayek, akılcı bir düzenlemenin negatif etkilerinin bilinmemesinin nedenini şu şekilde ifade etmektedir : "Özgürlüğün anlaşılması ve onun kıymeti, onun önceden bilinmeyen ve tahmin edilemeyen fiiller için sağladığı olanaklara bağlı olmasının sonucunda, belli bir özgürlük kısıtlaması sebebiyle kaybettiklerimizi bilemeyiz. Kısıtlamalar, genel kuralların uygulanmasından başka herhangi bir zorlama, bazı önceden görülebilir hedeflere ulaşma amacı taşımaktadır (Hayek,1993:27).

Piyasa sistemine herhangi bir direkt karışmanın dolaysız sonuçları çoğu zaman sade ve açık olarak bilinebilir olmalıdır. Kısıtlamalarla belli sonuçlara ulaşmanın tüm maliyetlerini hiçbir zaman bilememekteyiz. Kişilerin tutumları ve davranışları kendileri için alacakları önemli kararlar kendi hallerine bırakıldıklarında daha etkin işleyecek bir toplum öngörür ve kişinin sınırlı olan bilgisi toplumu kuşatacak seviyede değildir (Hayek,1994:27)

Liberal kuram üzerinden bir sosyal güvenlik uygulaması okuması yapacak olursak teorinin insan eşitliği nosyonuna, haklara, sosyal veya siyasi ayrıcalıklara mesafeli olduğu görülmektedir.Liberal kurama göre, sosyal güvenlik hakları, mülkiyet hakkına zarar vermediği sürece ve vatandaşların otonomisinin hayata geçirilmesini kösteklemedikçe, temellendirilebilir pozitif haklar olarak gösterilebilmektedir. Dworkin, vatandaşların bu haklarının bu yapısı sebebiyle devletin özgürlükleri sınırlandırmak için sunacağı hiçbir sebebin etik olarak görülemeyeceği şeklindedir. Vatandaşların refah ve güvenlerini çoğunluğun elde edeceği fayda gibi nedenlerle kişisel özgürlüklere sınırlayıcı etki yapması da etik açısından tartışma konusudur. Liberal teorisyenler tarafından ancak topluma zarar geleceği durumlarda zararın engellenmesini önlemek ve toplumu korumak amaçlı sınırlamaların söz konusu olabileceğini belirtmişlerdir. Hak, kişilerin bir başkasından talep edebilecekleri ve felsefi olarak temellendirilebilen isteklerdir. Sosyal güvenlik açısından liberal etik kuramı kapsamında sigorta hakkının ve başkalarına sağlık ve sosyal hizmet alanında sosyal belirleyicilerine ilişkin hizmetlerin verilmesi konusunda bir zorunluluk bulunmamaktadır.

2.6. Komuniteryan Kuram Bağlamında Sosyal Güvenlik

Bu etik kurama göre, etik karar almada toplumsal konum ve o konuma uygun davranış tutumlarının önemi üzerinde durmuştur. Aristoteles'in erdem etiği öğretisinden yola çıkarak düşüncelerini şekillendiren MacIntyre toplumsal konumun bir kişinin kısmi bir durumda nasıl edinimde bulunmasının elzem olması üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmaktadır. İyi" bir eğitimcinin sahip olması gereken özellikler bellidir ve "iyi" bir eğitmen bu özellikler doğrultusunda etik karar almada doğru edinimde bulunabilecektir. MacIntyre'a göre bu iyi edinimi belirleyen, toplumsal değerlerdir. Liberal teorilerin ifade ettiği kişisel yönelimler, herhangi bir etik düzleme dayanmayan zaman ve bireye bağlı olarak değişebilen tercihlerdir. MacIntyre'a göre böyle kişisel bir aracın etik üzerine temellendirilmesinde vasıta olarak kullanılması söz konusu olmamaktadır. MacIntyre, Aristoteles'in savunduğu etiğin, bireyi ve bireyin telosunu ifade etmesinin, onun etik kuramını oluşturduğu zemin

olduğunu, liberal teorilerin böyle bir zeminde temellenmemesi sonucunda etik anlamında yetersiz kaldığı görüşü üzerinedir (Kuna,2008:103).

Komuniteryan kuram, adil olmanın temellendirilmesinde, kişisel haklardan yerine toplumsal değerler ve normları temel almaktadır. Hakkaniyet nosyonunun pratik hayatta karşılık bulduğu kaynakların dağıtımında adaletli davranılması amacıyla Callahan kişilerin toplumsal değer ve normları bu dağıtımın nasıl olması gerektiğini söyler?" sorusunu sormaktadır. Callahan'a göre, sosyal hizmet ve sosyal güvenlik alanları hakkaniyetin arandığı bir zemindir. Callahan, sosyal hizmet alanında kaynakların dağıtımında karşılaşılan problemlerin, liberal teorilerin, "bu karar otonomiye ve kişisel haklara zarar verir mi? ya da kişisel otonomi ve kişisel çıkarları ve kişisel hakları savunmak için nasıl karar vermeliyiz?" soruları ile yola çıkmasından dolayı ortaya çıktığı görüşünü savunmaktadır. Sosyal güvenlik ve sosyal hizmetlerin sosyal belirleyicilerine ulaşmada kararın kişisel tercihlere bırakılmasının ortaya çıkardığı sonsuz ve istekler kısıtlı kaynakların yeterli olamamasına sebep olmaktadır (Sen,2009:3-13).

Komuniteryan kuram kişisel özgürlükler ve değer ve normların çatıştığı fikrini savunmaktadır. Kişisel özgürlüklerin koruma altına alınmasının, değer ve normlara negatif yönde etki yaptığını öne sürmektedir. Beauchamp ise bu dikotominin doğruluğunu sorgulamaktadır. Beauchamp, toplumsal pratiklerin ve normların kişiler üzerinde etkisinin bulunduğunu, kişinin kolektif tarihini paylaştığı toplumun kolektif bilinciyle şekillendiğini fakat bu durumun, kişisel özgürlüklerin toplum adına feda edilmesini gerekli kılmadığını ifade etmiştir (Beauchamp,2009:240-251).

Komuniteryan kuramın etik değerleri üzerinden sosyal güvenlik uygulamalarının bir okuması yapıldığında bu kuramın hiçbir sosyal metaya içkin bir değer vermediği görülmektedir. Sosyal metanın değerli olabilmesi için ona atfedilen bir değer olması gerekmektedir. Bu bağlamda da bu değeri oluşturan toplum olmaktadır. Metanın içkin değerini belirleyen metanın değil toplumun bir fonksiyonudur. İnsanlar, kolektif tarihe sahip oldukları topluluğun normlarına bağlı olarak, sosyal güvenlik hakkına sahip olabilirler de olmayabilirler de.

Komuniteryan kurama göre bir insanlar, sadece birey oldukları için bir sosyal güvenlik hakkına sahip değildirlere Kişilerin insan oldukları için doğuştan vatandaşlık hakkına sahip olmadığı düşüncesi, sosyal güvenliğin sosyal belirleyicilerine yönelik sorumlulukları zamana, topluma bağlı kılmaktadır. Komuniteryan kurama göre hizmetlerin nasıl uygulanacağı konusunda da aynı değişkenlere bağlıdır. Toplumun yönelimlerine ve tercihlerine göre verilen karar ve yapılan uygulamanın ne'liğine bağlı olmayarak burada kararı etik anlamda iyi ve hakkaniyetli yapan, karara içkin değil, topluma içkin bir niteliğin sonucudur.

3. SONUÇ

Etik kuramlar, etik açıdan incelendiğinde adalet, eşitlik, ödev, kişisel hak, norm ve değerler üzerinde durduğu anlaşılmaktadır. Etik kuramlar, edimlerinin doğruluğunu ortaya koymak için hangi dayanak noktalarından yola çıkarak hangi değerleri ön plana çıkararak hangi kavramları vurgulayarak paradigmalarını oluşturacaklarına karar vermişlerdir. Etik kuramların oluşturduğu bu paradigma içinde ve onunla paralel şekilde oluşan kavramlar kendi değerlerinden yola çıkarak ifade sahası bulurlar.

Etik kuramlar incelendiğinde bir kavram bir etik kuram için temel değerlere sahip olup o değer etik kuram açısından vazgeçilmez anlam taşıırken o değer farklı bir etik kuram açısından bir zeminde temellendirilemez olabilmektedir. Adalet ve kişisel hak ve özgürlüklerin korunması bağlamında sosyal güvenlik sistemleri ve sosyal hizmetler erişimde özellikle kaynakların doğru bir şekilde kullanılması ve vatandaşlara eşit fayda sunabilmek anlamında etik açıdan önem teşkil etmektedir.

Bu çalışmada bazı etik ilkelerin adalet, eşitlik, ödev, değer gibi kavramları kendi dizileri içinde nasıl anlamlandırdıkları ve temellendirdikleri ele almış ve bu bağlamda sosyal güvenlik alanında ve bu temellendirmelerin sosyal hizmet sunmasında pratik yaşamdaki yansımaları üzerinde durmuştur.

KAYNAKÇA

- Aktan, Ç. Can,(1999) , “Müdahaleci Devletten Sınırlı Devlete”, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- Aristoteles (2009), Nikomakhos’a Etik, Bilgesu Yayıncılık, Ankara
- Beauchamp, J. L. (2009) “Principles Of Biomedical Ethics”. 6. New York: Oxford University Press;.
- Ceylan Ş, Ş,(2012) “Nesiller Arası Adalet Faydacı Yaklaşım”, Aühfd, 2012, C.61, S.2, Ss.
- Erdemir Ad, Oğuz Ny, Elçioğlu Ö, Doğan, H. (2009) “Klinik Etik. Vol. 1. Baskı: İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2001. Pp. 9–25. Clinical Ethics.
- Frankena, W K.,(2007). “ Etik”, (Çev.) Aydın, Azmi, Ankara, İmge Kitabevi,.
- Gürler, S.(2007), “Ahlâk Ve Adalet: Çağdaş Ahlâk Felsefesi Ve Adalet Sorunu”, İstanbul, Legal Yayıncılık
- Hayek, F.A.,(1993) “Liberal Bir Sosyal Düzenin İlkeleri”, Çev. Atilla Yayla, Sosyal Ve Siyasal Teori, Siyasal Kitabevi,, Ankara.
- Hayek, Friedrich A.(1994), Kanun, Yasama Faaliyeti Ve Özgürlük, Çev. Atilla Yayla, Türkiye İş Bankası Yayınları,, Ankara.,
- Hemsoeth, H, (1987) Immanuel Kant’ın Felsefesi, Çev. Takiyettin Mengüşoğlu, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kant, I, (1999) “Pratik Aklın Eleştirisi”, Çev.İ.Kuçuradi-Ü.Gökberk- F.Akatlı, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kant, I, (2013) “Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi,” Çev.İoanna Kuçuradi, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kuna M. (2008) “Macintyre’s Search For A Defensible Aristotelian Ethics And The Role Of Metaphysics. Analyse And Kritik”.
- Kymlicka W. (1989)“Liberal Individualism And Liberal Neutrality. Ethics”.
- MacIntyre, A, (2002), Erdem Peşinde, (Çev. Muttalip Özcan), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Oğuz, Y,N, Tepe H, K D, Büken Nö.(2005)” Biyoetik Terimleri Sözlüğü”. Vol. 1. Vol. 89. Baskı. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları;
- Ömürganülşen, U, (2008); “Türkiye’de Etik Kamu Yönetimi Kurulmasına Yönelik Hukuki Altyapı Ve Süreçler, İstanbul
- Plant, Jeremy F.; (2000)“Codes Of Ethics”, Handbook Of Administrative Ethics, Ed. Terry L. Cooper, 2. Edition, New York, Marcel Dekker Incorporated, Usa,
- Poole, R, (1993), Ahlak Ve Modernlik (Çev. Mehmet Küçük), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Russel, B. (1970), “Batı Felsefesi Tarihi: Yeni Çağ,” (Çev.) Sencer, Muammer, İstanbul, Kitap Yayınları,
- Sen A. (2009) “Theory Of Justice.” Cambridge: The Belknap Press Of Harvard University Press; An Idea Of Justice;
- Thompson, Dennis F.(1985); The Possibility Of Administrative Ethics”, Public Administration Review, September-October,
- Yayla, A,(1993) “Özgürlük Yolu / Hayek’in Sosyal Teorisi”, Turan Kitabevi, Ankara.
- Yurdusev, A. N, (1993), “Liberalizmin Türkiye Atağı”, Türkiye Günlüğü, Sayı.2